Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 0 9 2 5 3 1 2 2

JESENSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

Izpitna pola 2

Petek, 28. avgust 2009 / 120 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva konceptna lista in dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.
Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati naloge, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca). Svojo šifro vpišite tudi na konceptna lista.

Izpitna pola vsebuje 5 filozofskih besedil, od katerih izberite eno in napišite komentar, ki naj obsega najmanj 600 besed. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 22.

Pišite **v izpitno polo** z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Pred komentar prepišite avtorja besedila in naslov dela, ki ste ga izbrali. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napačno besedo ali poved prečrtajte in jo zapišite na novo. Nečitljivo besedilo bo ocenjeno z nič (0) točkami. Osnutek komentarja pišite na konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

© RIC 2009

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

Prazna stran

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA FILOZOFSKEGA BESEDILA

Izberite besedilo iz dela, ki ste ga obravnavali na pripravah (za Platonovo *Državo* sta na voljo dva različna prevoda istega besedila – izberite prevod, ki ste ga uporabljali na pripravah). V njem se obravnava neki filozofski **problem** (oziroma problemski sklop). Napišite enovit komentar v obliki eseja, ki naj bo dolg najmanj 600 besed; odlomka ne obnavljajte, temveč razložite, za kateri problem gre; obravnavajte in razložite filozofovo rešitev problema, umestite jo v širši **tematski in pojmovni okvir** celotne knjige (**ne obnavljajte celotne knjige**, temveč predstavite le tisto, kar je nujno potrebno za razumevanje odlomka) ter poskušajte razviti in utemeljiti svoj komentar dane rešitve. Del besedila in nekateri pojmi so tiskani poudarjeno – v komentarju jim namenite posebno pozornost.

1. PLATON: DRŽAVA

Prevod Jožeta Košarja

»Očitno smo torej dognali tole: ***mnoge posamične stvari, ki jih ima množica za lepe itn., so nekje med tem, česar ni, in tem, kar resnično obstaja.***«
»Res je, to smo ugotovili.«
»In pred tem smo se sporazumeli v tem, da mora biti to, kar je med tem, kar obstaja, in tem, kar ne obstaja, ***predmet domnevanja in ne spoznanja***, sposobnost pa, ki je tudi tu v sredini, zajema predmete, ki se v sredini nestalno, sem in tja, premikajo.«
»Da, o tem smo se sporazumeli.« (V, 22; 203)

Prevod Gorazda Kocjančiča

»No, videti je, da sva odkrila naslednje: ***mnoga prepričanja, ki si jih izoblikuje množica o lepem in drugih (resničnostih), se kotalijo nekje vmes med nebivajočim in čisto bivajočim***.«
»Da, to sva odkrila.«
»In prej sva se strinjala, da je – če se bo pokazalo kaj takšnega – o tem treba govoriti kot o nečem ***›menljivem‹, ne kot o ›spoznatnem‹***, saj sámo blodi vmes (med bivajočim in nebivajočim) in ga dojema vmesna zmožnost.«
»Res sva se strinjala.« (V; 479d)

2. ARISTOTEL: NIKOMAHOVA ETIKA

In kakšna dejanja lahko označimo kot prisilna? Ali lahko rečemo, da na splošno tista, katerih vzrok je izven nas in mi nanj ne moremo vplivati? ***Dejanja, ki so sama po sebi nehotena, toda za katera se v določenem trenutku iz določenih razlogov odločimo in katerih počelo je v nas, so sama na sebi sicer nehotena, toda glede na ta trenutek in te nagibe so hotena.*** Takšna dejanja so seveda bolj podobna hotenim. Kajti dejanja sestoje iz konkretnih posameznosti, te pa so hotene. Kaj je treba zaradi česa izbrati, ni lahko določiti na splošno. V konkretnih posameznostih je namreč nešteto različnih odtenkov.
Če pa kdo trdi, da izvajata ugodje in lepota nad nami nasilje (kot da sta dva nasilna vzroka izven nas), potem je zanj sploh vse prisilno; saj iz teh dveh nagibov vsi vse delamo. Ljudje, ki delajo prisilno in nehote, ob svojem delu trpijo, drugi, ki delajo za dosego nekega ugodja ali nekega plemenitega smotra, ob tem uživajo. Naravnost smešno je, če kdo dolži zunanje okoliščine, ne pa samega sebe, da se je pustil ujeti zunanjim vabam, ali če kdo navaja za vzrok plemenitih dejanj samega sebe, za vzrok sramotnih dejanj pa zapeljivo moč naslade.
Kot prisilno lahko potemtakem označimo to, kar ima počelo izven nas in na kar prisiljena oseba ne more vplivati. (110b, 96–97)

3. DESCARTES: MEDITACIJE

Ko sem na primer v teh dneh raziskoval, ali na svetu biva kar koli, in pri tem opazil, da iz dejstva samega, da to raziskujem, očitno sledi, da bivam, se nisem mogel vzdržati sodbe, da je ***to, kar umem tako jasno, tudi resnično*** – pa ne zato, ker bi me bila k temu prisilila kaka vnanja sila, ***temveč ker se je iz velike jasnosti v mojem umu porodila velika nagnjenost v moji volji, in zato sem to toliko rajši in bolj svobodno verjel***, kolikor manj sem bil do prav tega ravnodušen. (IV/10, 88–89)

4. KANT: KRITIKA PRAKTIČNEGA UMA

A objektivna realnost ***čistega razumskega pojma*** daje, potem ko smo jo vpeljali v polje nadčutnega, odslej tudi vsem drugim kategorijam, čeprav vedno le toliko, kolikor so nujno povezane z določitvenim razlogom čiste volje ***(z moralnim zakonom)***, objektivno, pa čeprav ***le praktično aplikabilno realnost, medtem ko nima niti najmanjšega vpliva na razširjanje teoretičnega spoznanja*** teh predmetov kot uvida v njihovo naravo s pomočjo čistega uma. (57)

5. NIETZSCHE: H GENEALOGIJI MORALE

Torej ravno nasprotno kot pri imenitniku, ki temeljni pojem »dober« koncipira vnaprej in spontano, namreč iz sebe in šele od tu ven si ustvari predstavo o »slabem«! Ta »slab« imenitnega izvora in oni »zel« iz kotla nenasitnega sovraštva – ***prvi naknadna stvaritev, nekaj poleg, komplementarna barva, drugi pa, nasprotno, original, začetek, pravo dejanje v koncepciji morale sužnjev***.
(I, 11; 231)

AVTOR BESEDILA IN NASLOV DELA

Prazna stran